

СТИЛОТ И ПРЕВЕДУВАЊЕТО НИЗ ПРИЗМАТА НА КОГНИТИВНАТА УЛОГА НА ПРЕВЕДУВАЧОТ КАКО ПРИМАТЕЛ НА ТЕКСТОТ ПРИ КРЕАТИВНИОТ ПРОЦЕС

Катарина Ѓурчевска Атанасовска

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Република Македонија
katarina.gjurcevska@gmail.com

Соња Китановска-Кимовска

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Република Македонија
sonjakitanovska@flf.ukim.edu.mk

Апстракт: Во овој труд се третира комплексната природа на врската помеѓу стилот и преведувањето. Имајќи го предвид фактот дека оваа тема е сосема малку истражувана, целта на трудот е да се потенцира важноста на когнитивната улога на преведувачот како примател на текстот при креативниот процес кој подразбира преведување на книжевни текстови. Преку споредбена анализа на преведени литературни текстови од англиски на македонски јазик, се акцентира перспективата и важноста на примателот на текстот (преведувачот) при восприемањето на стилскиот ефект од оригиналот и при начинот на кој тој се пренесува или се менува во преводот, што влијае врз квалитетот на преводот генерално. Ваквиот пристап кон преведувањето ја акцентира улогата на преведувачот како читател во текот на креативниот процес, а поттикнува и други прашања како што се стилот на самиот превод како одраз на изборите на преведувачот и неговиот стилски ефект врз преостанатите читатели.

Клучни зборови: *стил, превод, оригинал, преведувач, когнитивна улога, стилски ефект.*

Вовед

Лич и Шорт стилот го дефинираат како „начин на кој јазикот се користи во даден контекст од страна на некој поединец со одредена цел“ (Leech and Short, 1981, стр. 10) и „тој се однесува на оние избори кои повеќе го одразуваат *начинот* отколку *суштината*, *изразот* отколку *содржината*“. (ibid, стр. 15). Во контекст на стилот на литературните дела, авторот свесно и мотивирано се одлучува да избере одредени јазични обележја во зависност од значењето или функцијата која сака да ја постигне. На тој начин „создава слика за реалноста која сака да му ја прикаже на читателот преку јазичните средства кои ги избира и обезбедува своевиден стилски и литературен ефект“. (ibid, стр. 32). Според Лич и Шорт, стилот во едно литературно дело се

согледува како однос меѓу јазичната форма и литературната функција или естетскиот ефект. (ibid.).¹

Со оглед на тоа дека литературните текстови се класифицирани како *текстови ориентирани кон формата* (Reiss, 2000, стр. 25) во кои „формата на текстот значи, всушност, како се изразува авторот наспрема содржината, која значи што кажува тој“ (ibid, стр. 31) и дека во нив авторот свесно користи формални јазични елементи за специфичен естетски ефект кој е контекстуално препознатлив и уникатен (ibid, стр. 32), преведувањето на вакви тестови бара специфичен методолошки пристап кој подразбира репродуцирање на стилскиот ефект преку аналогни форми на изразот во самиот превод со цел да се постигне сличен естетски ефект и во преводот (ibid.). Литературниот превод „треба да ја одрази креативната интерпретација на текстот-извор“ (Basnett, 2002, стр. 83) и од сите видови превод тој е најспецифичен, бидејќи овозможува читателот доследно да биде дел од креативниот процес преку преведување култури што во преден план го става начинот на кој се изразуваат содржините, а не самите содржини (Landers, 2001, стр. 4).

Имајќи го предвид фактот дека стилот е од исклучително значење за литературниот превод, нивната врска е мошне комплексна и може да се разгледува од повеќе аспекти. Освен традиционалните пристапи кои подразбираат фокусирање и анализа на типичните стилски обележја на изворниот текст, може да се истражуваат и типичните стилски обележја на целиот текст и да се дискутира за тоа колку тие соодветствуваат на стилскиот впечаток од оригиналот преку согледување на важноста на когнитивната улога на преведувачот како примател на текстот при креативниот процес кој подразбира преведување на книжевни текстови. Целта на овој труд е преку споредбена анализа на преведени литературни текстови од англиски на македонски јазик да се акцентира важноста на улогата на преведувачот како примател на текстот при восприемањето на стилскиот ефект од оригиналот и при начинот на кој тој се пренесува или се менува во преводот, што влијае врз квалитетот на преводот генерално.

¹ Во однос на тоа како да се одреди стилот на едено текст, Лич и Шорт (1981) објаснуваат дека стилот се разгледува како „концепт во функција на *фреквентноста (frequency)* и *истакнувањето (prominence)*. За да се одреди што е карактеристично за стилот на одреден текст, треба да се разгледа зачестеноста на обележјата кои тој текст ги има наспрема еквивалентните фигури кои се сметаат за „очекувани“ во јазикот со кој станува збор. Во тој случај, стилот се мери преку поголема или помала зачестеност во текстот, т.е. преку груба претстава за зачестеноста на одредено обележје во текстот поткрепена со примери“. (ibid, стр. 43). Оние јазични особености кои се фреквентни во текстот интуитивно го привлекуваат вниманието на читателот кој на тој начин станува свесен дека одредени јазични средства се потенцирани и истакнати во самиот текст преку нивната честа употреба и тоа е основата на субјективната процена на читателот за стилот. (ibid, стр. 48). Во врска со тоа како да се одреди стилот зборуваат и Кристал и Дејви (1969) според кои за да се одреди стилот „неопходно е да се идентификуваат јазичните особености за кои интуитивно се чувствува дека се стилски значајни. За стилски значајни ќе се сметаат оние особености кои 1) се јавуваат почесто во одредена варијанта од јазикот како целина и 2) се среќаваат поретко во другите варијанти од јазикот“. (ibid, стр. 12). Тие го користат терминот *зачестеност* за да ја одредат стилската релевантност на одредени јазични особености во кои се јавува таа.

Стилот и преведувањето

И покрај тоа што досегашните согледувања укажуваат на фактот дека стилот и преведувањето се неминовно и нераскинливо поврзани, оваа релација многу ретко е детално истражувана во транслатологијата. Многу теоретичари во областа на преведувањето површно се осврнуваат на стилот или сосема го изоставаат, а само кај мал дел од нив се забележува поголема систематичност во поглед на изучувањето на поврзаноста на стилот и преведувањето.² Тоа изненадува, бидејќи како што забележува Боаз Беиер „стилот е битен дел од литературниот текст и е основен за начинот на кој ги разбираме и ги интерпретираме текстовите“. (Boase-Beier, 2006, стр. 1). Следствено, стилот како составен дел од оригиналот има своја рефлексивност врз преводот.

Традиционалните пристапи кон стилот укажуваат на тоа дека „преведувачот треба да внимава на стилот во смисла на она што е уникатно за текстот и за зборовите во него, да биде свесен за шемите во текстот и да внимава на неговата функција и на тоа како се рефлектираат сите аспекти и карактеристики во него“. (ibid, стр. 2); релацијата превод-стил најчесто се разгледува низ призмата на типичните обележја на текстот-извор (Pekkanen, 2007) и изборот на преведувачот во најголем број случаи е потчинет на „изборите од текстот-извор кои ги направил авторот“. (Malmkjær, 2004).

Овие согледувања неминовно фрлаат светлина и на еден поинаков аспект на врската помеѓу стилот и преведувањето, која се согледува и преку стилот во самиот превод кој е резултат на изборите на преведувачот од повеќето алтернативи кои му се на располагање во рамките на целиот јазик; тоа се случува како резултат на неговата когнитивна улога како примател на текстот при восприемањето на стилскиот ефект од оригиналот; таа влијае на начинот на кој тој се пренесува или се менува во преводот што, пак, се одразува врз квалитетот на преводот воопшто. Ваквиот пристап кон преведувањето ја акцентира клучната улогата на преведувачот како читател во текот на креативниот процес, кој треба да биде во можност да ја согледа стилската димензија на оригиналот и потоа соодветно да ја репродуцира во преводот создавајќи сличен стилски впечаток. Од тоа зависи и квалитетот на преводот.

Во контекст на важноста на когнитивната улога на преведувачот како читател при восприемањето на стилскиот ефект од оригиналот и неговото пренесување во преводот, стилот, освен што може да се разгледува како збир од типичните обележја на текстот-извор, тој може да се третира и како 1) збир од типичните обележја на текстот-цел и 2) збир од типичните обележја на самиот процес на преведување дефинирани или преку различни ситуациони и методолошки аспекти или преку споредба на текстот-извор и текстот-цел за да се констатираат стратегиите на преведувачот. (Pekkanen, 2007, стр. 2). Според Боаз-Беиер, при процесот на пресоздавање на оригиналниот текст,

² За повеќе информации во врска со конкретни истражувања во однос на поврзаноста на стилот и преведувањето види: Гурчевска, 2010; Гурчевска Атанасовска, 2015; Китановска-Кимовска, 2013.

преведувачот прави одреден избор од понудени алтернативи, а поимот за она што е стил влијае не само врз она што преведувачот го прави туку и како критиката ќе го вреднува тоа. (Boase-Beier, 2006, стр. 1). Следствено, таа се фокусира на 1) стилот на текстот-извор и неговите ефекти врз читателот (и преведувачот), 2) стилот на текстот-цел како одраз на изборите кои ги прави неговиот автор (преведувачот) и 3) стилот на текстот-цел и неговиот ефект врз читателите. (ibid, стр. 5). Она што таа го потенцира се точките 1 и 2, т.е. како се перципира стилот на текстот-извор и како тој ефект се пренесува или се менува и до кој степен може да се задржи во преводот (ibid). Тоа значи дека таа става акцент на перспективата на примателот на текстот кој преку стилот создава слика за оригиналот и – бидејќи во овој случај тој е и преведувач – како го пренесува тоа во преводот. На овој начин се потенцира улогата на читателот во восприемањето на текстот од која „зависи како тој ќе го доживее ефектот кој го има оригиналот и како тоа ќе го пренесе во преводот“. (ibid, стр. 6).

Методологија и корпус

Со цел да се потенцира когнитивната улога на преведувачот како примател на текстот при восприемањето на стилскиот ефект од оригиналот и при начинот на кој тој се пренесува или се менува во преводот, направена е споредбена анализа на преведени литературни текстови од англиски на македонски јазик. Анализата ја покажува важноста на перспективата и улогата на преведувачот како примател на текстот, од чија способност да проникне во стилската димензија на оригиналот и соодветно да ја пренесе во преводот зависи и успешноста и квалитетот на преводот. Ваквот пристап во однос на врската помеѓу стилот и преведувањето во централна позиција го става примателот на текстот како главен двигател во текот на креативниот процес.

Корпусот од кој се црпи примерите се состои од две збирки раскази „Најубавата жена во градот“ од Чарлс Буковски (Bukowski, 2008) и „За што зборуваме кога зборуваме за љубовта“ од Рејмонд Карвер (Carver, 2009) и нивните преводи на македонски јазик (Буковски, 2009 и Карвер, 1990). Оригиналите избобилуваат со експресивна лексика (сленг, фразеолошки изрази, вулгаризми и табу зборови и изрази, пејоративи, дисфемизми, деминутиви, хипокористици, извици) која претставува нивна стилска карактеристика. Во согласност со методологијата која се користи за преведување текстови ориентирани кон формата, преведувачот мора да биде свесен за стилските обележја на оригиналот и соодветно да ги пренесе во преводот со *аналогни по форма* преводни еквиваленти кои треба да продуцираат сличен стилски ефект во преводот доколку сака да постигне оптимален квалитет (Reiss, 2000). Анализата има за цел да ги спореди македонските преводни еквиваленти за експресивната лексика од двата оригинали во однос на тоа кој од двата преводи е поуспешен при репродуцирањето на стилскиот ефект од оригиналот и на тој начин да ја покаже важноста на когнитивната улога на примателот на текстот во процесот на преведување.

За таа цел анализирани се 252 примери од различни видови на експресивна лексика од оригиналите и потоа тие се споредени со нивните преводи на македонски јазик. Анализата нуди информации во однос на стилската соодветност/несоодветност на преводните еквиваленти во рамките на преведувачкиот метод кој се користи за преведување текстови ориентиран кон формата;³ истражувањето е фокусирано на тоа во колкава мера секој од преведувачите успеал да понуди успешни преводни решенија за експресивите од оригиналите, обезбедувајќи ист или барем сличен стилски ефект на македонски јазик. Преку ваквата анализа, која квалитативно и квантитативно покажува кој од преводите е поуспешен во однос на пренесувањето на стилскиот ефект од оригиналот, се согледува кој од преведувачите посериозно му пристапил и поинтензивно се вклучил во процесот на восприемањето на стилот на оригиналот, што овозможува поуспешен и поквалитетен превод. Ова ја потенцира важноста на когнитивната димензија на примателот на текстот која, доколку изостане или го нема потребниот интензитет, го намалува квалитетот на преводот.

Резултати и дискусија

Резултатите од анализата покажуваат дека во преводот на книгата „Најубавата жена во градот“ од Чарлс Буковски (Превод 1), од вкупно 150 анализирани примери на преведени експресиви од оригиналот, 115 преводни еквиваленти се оценети како стилски соодветни преводни решенија кои се во согласност со преведувачкиот метод кој се користи за литературни текстови и кој подразбира наоѓање аналогни по форма преводни решенија кои продуцираат сличен стилски и естетски ефект кај читателот. Тоа значи дека во 76,7 % од анализираниите примери преведувачот, кој во случајов е пред сè примател на текстот, успеал соодветно да проникне во стилската димензија од оригиналот и успешно да ја пренесе во текстот-цел. Во преостанатите 35 анализирани примери (23,3 %), преведните решенија се оценети како недоволно стилски ефектни и помалку успешни во однос на репродуцирањето на ефектот од оригиналот.

На пример, зборовите *cop* и *heat* (Bukowski, 2008, стр. 42) се сленг-изрази за *полицаец* или *полиција* соодветно (TFDFO).⁴ Зборот *cop* преведувачот го преведува со зборот *цајкани* (Буковски, 2009, стр. 47) кој се користи како сленг-израз за *полиција* на македонски и го има потребниот стилски колорит и создава слични асоцијации кај читателот. Мошне интересен е преводот на зборот *heat*. Сакајќи во истиот контекст да избегне повторување на зборот *цајкани* и на тој начин изразот да го направи подинамичен и побогат, преведувачот нашол одлично решение, преведувајќи ја именката *heat* со глаголот *згусту* (*ibid.*) кој има преносно и разговорно значење *станува тешко/напнато (откако ќе дојде полицијата)* и одговара во контекстот. Преводното решение во овој случај е прилично слободно, но

³ За подетални информации околу преведувачката методологија за различните видови текстови види: Reiss, 2000.

⁴ The Free Dictionary and Thesaurus Online.

најважно е дека ја има потребната разговорна нијанса со која го репродуцира потребниот впечаток.

Уште еден пример кој е анализиран е изразот *to hit it hot* (Bukowski, 2008, стр. 86). Според CDO,⁵ зборот *hot* има многу значења од кои значителен број се со нијанси на сленг. Едно од тие сленговски значења на *hot* е и *има, поседува или се карактеризира со последователни и многубројни успеси*. Во контекст на игрите на среќа, каков што е контекстот во конкретниот пример, *hot* го има токму тоа значење. Преведувачот ја доловил потребната нијанса на разговорност и изразот *to hit it hot* го превел со изразот *ќари* (Буковски, 2009, стр. 97) кој во македонскиот го има значењето *заработи, добие нешто*.

Изразот *god damn it* (Bukowski, 2008, стр. 117) се користи како пцост во случаи кога говорникот е вознемирен или разочаран (OALD).⁶ Во преводот, преведувачот го употребува изразот *да му се сневиди* (Буковски, 2009, стр. 126) кој, исто така, функционира како пцост на македонски јазик и се употребува во неформални контексти како израз на *разочарување, лутина, гнев* и слично.

Од друга страна, во преводот на книгата „*За што зборуваме кога зборуваме за љубовта*“ од Рејмонд Карвер (Превод 2) се забележува поинаква ситуација. Имено, од вкупно 102 анализирани примери на преведени експресиви од оригиналот, само 37 преводни еквиваленти се оценети како стилски соодветни преводни решенија кои се во согласност со преведувачкиот метод кој се користи за текстови ориентирани кон формата. Тоа значи дека само во 36,3 % од анализираниите примери преведувачот успеал соодветно да проникне во стилската димензија од оригиналот и успешно да ја пренесе во текстот-цел. Во поголемиот број примери, поточно во 65 анализирани примери (63,7 %), преведните решенија се оценети како недоволно стилски ефектни и помалку успешни во однос на репродуцирањето на ефектот од оригиналот.

На пример, идиоматскиот израз *before you know it* (Carver, 2009, стр. 117) има значење *многу брзо/скоро* (OALD). Анализата покажува дека преведувачот буквално го превел изразот со *пред да го знаеме тоа* (Карвер, 1990, стр. 127), превидувајќи ја неговата сликовитост, па преводот звучи круто и неприродно. Посоодветен би бил израз кој почесто се употребува со значење *брзо* и кој читателот би го препознал како таков за да се постигне максимален стилски ефект како, на пример изразот *додека да трепнеш*, кој е поразговорен и поекспресивен, а и редовно се користи во македонскиот јазик со такво значење.

Според речниците OALD и MWALD,⁷ изразот *hell*, освен основното значење *некол*, често се користи како пцост во ситуации на *вознемиреност, изнервираност, изненаденост или потенцирање на нешто*. Изразот има вулгарна конотација. Оттаму е и изразот *go to hell* (Carver, 2009, стр. 70), кој

⁵ Cambridge Dictionaries Online.

⁶ Oxford Advanced Learner's Dictionary.

⁷ Merriam-Webster Advanced Learner's Dictionary.

се користи токму во вакви ситуации. Во преводот е употребен изразот *оди по ѓаволите* (Карвер, 1990, стр. 76) кој звучи круто и донекаде формално; изразот се употребува во македонскиот разговорен јазик според моделот од англискиот, но сепак контекстот бара повулгарни и понавредливи решенија кои би биле посоодветни и поефектни во овој контекст како, на пример, *нека се гони, нека се носи, кој го шиша/врти/ебе* и други.

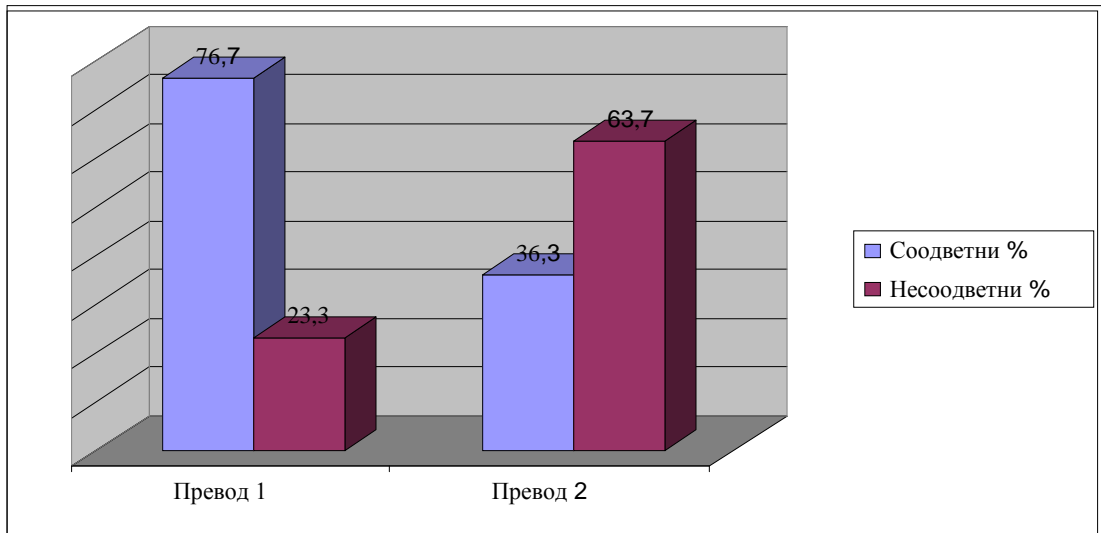
Според OALD, зборот *ass* е вулгаризам кој се однесува на *оној дел од телото на кој се седи, т.е. задникот*. Во оригиналот, овој збор е употребен како дел од изразот *to be on somebody's ass* кој има вулгарно и навредливо значење *вознемирува некого одбивајќи да го/ја остави на мира*. Во преводот, изразот *there was no boss to get on your ass* (Carver, 2009, стр. 48) преведувачот го преведува со *каде што газдата не ти беше зад газот* (Карвер, 1990, стр. 52) што на македонски не се употребува во таков контекст и со такво значење. Има изрази кои почесто се употребуваат во разговорниот јазик со истото значење, од кои некои ја имаат потребната доза на неформалност како, на пример, *стои некому над глава, дише некому во врат, досаѓа, замара, гњави, дави*, и сите овие би биле стилски посоодветни преводни решенија отколку она што е дадено во преводот.

Резултатите од анализата во однос на процентуалната застапаност на соодветните и несоодветните преводни решенија во Преводот 1 и Преводот 2 се прикажани во табелата бр. 1 и графиконот бр. 1 дадени подолу.

Табела бр. 1

	Број на анализирани примери	Соодветни решенија	%	Несоодветни решенија	%
Превод 1	150	115	76,7%	35	23,3%
Превод 2	102	37	36,3%	65	63,7%

Графикон бр. 1

Имајќи ги предвид сознанијата за врската помеѓу стилот и преведувањето, аспектот на когнитивната улога на примателот на текстот во текот на процесот на преведување литературни текстови, како и преведувачката методологија која се користи за нив, високата процентуална застапеност на соодветните наспрема несоодветните преводни решенија во Преводот 1 укажува на тоа дека преведувачот во овој случај покажува поголема и посериозна способност за согледување на стилската димензија на оригиналот како и за нејзино соодветно репродуцирање во преводот. Тоа значи дека во овој случај неговата когнитивна улога повеќе доаѓа до израз и го има потребниот интензитет. Тоа е особено важно, бидејќи понатаму тоа влијае врз општиот впечаток за преводот кај преостанатите читатели. Ова се поткрепува со фактот што во Преводот 1 јазичниот израз кој се употребува соодветствува со профилот на ликовите и говорните ситуации, т.е. со екстралингвистичкиот контекст во кој тие се јавуваат. Забележлива е употребата на преводни репенија кои придонесуваат за впечатокот што треба да го добие читателот за делото воопшто. Токму поради тоа што преведувачот во овој случај успеал да проникне во стилската димензија на оригиналот, преводните решенија ги избира во согласност со тоа, а преводот звучи природно и читателот го разбира со леснотија. Поголемата стилска соодветност помеѓу оригиналот и преводот позитивно се одразува врз квалитетот на преводот воопшто, што значи дека таа е исто пропорционална со улогата на примателот на текстот, кој во овој случај е и преведувач, во целокупниот креативен процес.

Од друга страна, малата процентуална застапеност на соодветните наспрема несоодветните преводни решенија во Преводот 2 имплицира дека преведувачот во овој случај покажува помала способност за стилско спознавање на оригиналот како и за негово соодветно пренесување во преводот. Тоа значи дека неговата когнитивна перспектива не е на соодветно

ниво и го нема потребниот интензитет, што на некој начин него го изостава од креативниот процес и негативно се одразува врз целокупниот впечаток за преводот. Тоа се покрепува со фактот што во Преводот 2 видлива е недоволната употреба на експресивите, што резултира со своевидна дискрепанција помеѓу профилот на ликовите и јазичниот израз кој го користат, па самиот текст и дијалозите во преводот звучат неприродно. Во овој случај, преведувачот не ги избира преводните решенија во согласност со потребниот преведувачки метод и не успева до крај кај читателите да го предизвика соодветниот стилски впечаток. Ваквата значителна стилска несоодветност помеѓу преводот и оригиналот негативно влијае врз квалитетот на преводот, што значи дека таа е обратнопропорционална со улогата на примателот на текстот во креативниот процес.

Овие сознанија за важноста и значењето на когнитивната улога на примателот на текстот во процесот на преведување, поттикнуваат и други прашања како што е стилот на самиот превод како одраз на изборите на преведувачот разгледуван независно од изборите на авторот на оригиналот. Анализата покажува дека и двајцата преведувачи на располагање имале повеќе алтернативи во македонскиот јазик од кои можеле да одберат преводни решенија. Успехот директно зависи од нивната можност во јазикот-цел да ги пронајдат оние опции кои се најоптимални во дадениот контекст. Тоа нуди интресни можности за истражување како, на пример, споредбени проучувања на два различни преводи на ист текст од стилистички аспект, дискусии за соодветноста на конкретни преводни решенија со понуда на поуспешни алтернативи во рамките на јазикот-цел, преводни критики и други истражувања во таа насока кои може да имаат практична и едукативна димензија.

Уште едно прашање кое индиректно се наметнува како резултат на оваа анализа е прашањето за врската помеѓу стилот и преводот од аспект на стилот на текстот-цел и неговиот ефект врз читателите. Анализата покажува дека ефектот кој преводот ќе го има врз читателите исклучително зависи од интензитетот на когнитивната улога на преведувачот во процесот. Нивниот впечаток за преводот зависи од тоа како преведувачот го разбрал оригиналот и дали и колку успеал да го пресоздаде на јазикот-цел, што уште еднаш ја потврдува важноста на когнитивната перспектива на преведувачот кој на некој начин го создава впечатокот за преводот кај преостанатите читатели.

Заклучок

Стилот е многу важен аспект на литературното дело и тој во него се согледува низ односот меѓу јазичната форма и литературната функција или естетскиот ефект. Сите јазични избори имаат значење и стилски белег и создаваат одреден впечаток врз читателот. Секако дека еден ваков клучен аспект на оригиналот како што е стилот ќе се одрази врз преводот и врз процесот на неговото создавање. Преку стилот се согледува на кој начин се манифестира значењето на текстот. Стилот ја потенцира уметничката уникатност на текстот и неговата естетска есенција. Тоа практично значи дека преведувачот, пред сè, се занимава со „пресоздавање“ стил.

Согледувањата во однос на стилот и преведувањето кои се третираат во овој труд нудат специфичен стилистички пристап кон преведувањето кој подразбира когнитивни постулати кои во процесот на восприемање на текстот (а со тоа и на стилот) го инволвираат и потенцираат примателот на текстот (кој понекогаш е и преведувач) и кој на тој начин станува дел од целокупниот креативен процес. Стилот како избор на јазични средства и особености во еден текст пренесува и истовремено создава когнитивна состојба. Од способноста на преведувачот како примател на текстот да ја согледа и да проникне во таа когнитивна состојба директно зависи квалитетот на преводот, па оттука може да се заклучи дека овој аспект на врската помеѓу стилот и преводот е круцијален.

Ваквите согледувања отвораат и други практични дилеми, како што се концепцијата за стилот на самиот превод како одраз на изборите на преведувачот разгледуван независно од изборите на авторот на оригиналот. Соодветниот избор од алтернативите кои ги нуди целниот јазик зависи од тоа колку е силна неговата вклученост во спознавањето на стилот на оригиналот. Исто така, когнитивната моќ на преведувачот при восприемањето на стилот на оригиналот влијае врз ефектот кој преводот ќе го има врз преостанатите читатели. Ваквите сознанија поттикнуваат интересни истражувања во оваа, за сега, малку истражувана област, што е плодна почва за понатамошни студии кои би можеле да имаат важна практична и образовна цел.

Библиографија

Единици на латиница

1. Baker, M. (2000) *Towards a Methodology for Investigating the Style of a Literary Translator*. In Target 12:2. Amsterdam: John Benjamins, B.V. pp. 241-266.
2. Bassnett, S. (2002) (third edition). *Translation Studies*. London & New York: Routledge.
3. Boase-Beier, J. (2006) *Stylistic Approaches to Translation*. Manchester & Kinderhook: St. Jerome Publishing
4. Bukowski, Ch. (2008). *The Most Beautiful Woman in Town and Other Stories*. London: Virgin Books Ltd
5. Carver, R. (2009) *What We Talk About When We Talk About Love*. London: Vintage Books
6. Cary, E. & Jumpelt, R. W. (eds.) (1963) *Quality in Translation*. In *Proceedings of the IIIrd Congress of the International Federation of Translators (FIT)*, Bad Godesberg 1959. Oxford, London, New York & Paris: Pergamon Press.
7. Cook, G. (1994) *Discourse and Literature*. Oxford: Oxford University Press.
8. Crystal, D & Davy, D. (1969) *Investigating English Style*. London: Longman Group Limited.
9. Fowler, R. (1977) *Linguistics and the Novel*. London: Methuen.
10. Kumar Das, B. (2005) *A Handbook of Translation Studies*. Delhi: Nice Printing Press.
11. Landers, C. E. (2001) *Literary Translation: A Practical Guide*. GB: Cromwell Press Ltd.
12. Leech, N. G. & Short, H. M. (1981) *Style in Fiction. A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. London & New York: Longman.
13. Malmkjær, K. (2004) *Translational Stylistics: Dulcken's translations of Hans Christian Andersen*. In *Language and Literature*, vol.13 (1): 13-24. London & New Delhi.

14. Pekkanen, H. (2007) *The Duet of The Author and the Translator: Looking at Style through Shifts in Literary Translation*. In *New Voices in Translation Studies 3*. IATIS, pp. 1-18.
15. Reiss, K. (2000). *Translation Criticism – the Potentials and Limitations. Categories and Criteria for Translation Quality Assessment* (translated by Erroll F. Rhodes). Manchester & New York St. Jerome Publishing & American Bible Society

Единици на кирилица

1. Буковски, Ч. (2009). *Најубавата жена во градот и други раскази*. Скопје: Икона
2. Ѓурчевска, К. (2010). *Јазикот на англискиот оригинал и македонскиот превод на Даблинци од Џојс*. (магистерски труд). Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
3. Ѓурчевска Атанасовска, К. (2015). *Преведување експресивна лексика: проблеми и предизвици – врз примери на книжевни преводи од англиски на македонски јазик* (докторска дисертација). Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
4. Карвер, Р. (1990), *За што зборуваме кога зборуваме за љубовта*. Скопје, Култура
5. Китановска-Кимовска, С. (2013). *Преведување стил: врз примери од англиската книжевност на македонски јазик* (докторска дисертација). Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
6. Конески, Б. (1993). Очудување. Во Светот на песната и легендата: есеи и прилози. Скопје: Гоце Делчев.
7. Минова-Ѓуркова, Ј. (2003). *Стилистика*. Скопје: Магор.
8. Михајловски, Д. (2007). *Под Вавилон: задачата на преведувачот*. Скопје: Каприкорнус.

Katarina Gjurchevska Atanasovska

University “Ss. Cyril and Methodius”, Republic of Macedonia

Sonya Kitanovska-Kimovska

University “Ss. Cyril and Methodius”, Republic of Macedonia

Translation and style perceived through the cognitive role of the translator as a text receiver during the creative process

Abstract: This paper deals with the complexity of the relationship between translation and style. Bearing in mind that this topic has not been very much systematically researched so far, the aim of the paper is to emphasise the importance of the cognitive role of the translator, who acts as a text receiver throughout the creative process of translating literary texts. The comparative analysis of translated literary texts from English into Macedonian accentuates the role and the significance of the text receiver (or the translator in this particular case) related to the perception of the stylistic dimension of the original text and to the way in which it is kept or lost in the translation, which affects its quality in general. This approach brings to the fore the translator’s role as a reader during the creative process and additionally tackles other issues like the style of the translation itself as a reflection of translator’s choices and its stylistic effect and impressions on other readers.

Keywords: *style, translation, original, translator, cognitive role, stylistic effect.*